

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلайн نمی باشد

۲۰۲۲/۱۲/۳۱

شهسوار سنگروال

سیاسی او مذهبی فاشیزم

له شاه حسین بايقارا (۱۵۰۶ ز کال) وروسته د افغانستان په کاوند کي د نوو حکومتونو راتوكبدل زموږ د هېواد لپاره یو بل لوی ګواښ وه، چې د هرات د تیموریانو واکنۍ یې رنګه کړه.

شیبانی خان سمرقند وينو له اموروده راپوربوقت بلخ یې لاندي کړ او تر هرات پوري سیمې یې ګواښلې، د ده څواکونو د هرات شتمنو خلکو ته ګواښ وکړ، که چېږي د تاسو هر تن سل زره متفاله سره زرارنه ورل و به وژل شئ.

«شیبانی خان د مرؤی، مرغاب، اندخوی، بادغیس، هرات، د خراسان بنارونه لکه نیشاپور، مشهد، استر اباد او نورو سیموم کی تولو ژنی وکړي او شته یې تری لوټ کړل اودا (وکوری افغانان له پارس نه تر هندوستانه ۳۴۳-۲۹۵) history of india: p.295 د دی لپاره چې صفوی شاه اسماعیل، د ازبکانو مشر شیبانی خان ته خپل زور بنویلې وي، نو د هغه پر ضد یې بریدونه پېل کړل.

لومړی یې د شیبانی نامتو جنرال «جان وفا میرزای» ووازه او بیا یې شیبانی خان له ۲۵ زرو پوځیانو سره یو ځای له مینځه یوور.

لکه په تېروڅېرکو کې چې ووبل شول، کله چې د شاه اسماعیل څواکونو د شیبانی خان کړی د ده په مخ کې کېښوده، نو شاه اسماعیل ورته ووبل تنه یې چېرته دی؟ هغه هم راوړي.

د شیبانی تنه چې افغانانو خاورو ته سپارلې وه د شاه اسماعیل قزلاشو پوځونو له هدیري راوبېسته او د خپل مشر دربار ته یې راوړه.

صفوي شاه اسماعیل خپل څواکونو ته امر وکړ، چې د ازبکو د مشر له تن نه یوه یوه مرئ غوبنې وخروي، هغه وه چې یوه شبې کې د سترګو په رې یوازې د هغه هدوکې پاتې شول او بس.

بیا شاه اسماعیل امر وکړ، چې د شیبانی کړی نه یو جام جور کړئ او بیا ورته د سرو زرو پوښ ورکړئ، چې د هغه په سر کې شراب وڅښم.

صفوي شاه اسماعیل، چې «شبې مذهب» یې د دولت درسمی مذهب په توګه ومانه، نو د نورو مذهبونو د خپل په نیت د هرات جامع جومات ته ننوتل، د جومات خطیب ته یې ووبل، چې ابو بکر صدیق او حضرت عمر ته کنځی وکړي. ولی کله چې هغه انکار وکړ، صفوی څواکونو هغه له ممبره راوغورخو، بریره یې ور وشکوله او بیا یې ووازه.

د صفوی شاه اسماعیل سترګي چې مذهبی تعصب پتی کړي وي په دېري بېباکۍ د ده دربار ملا «په داګه ووبل د یوه سونی وژنه دومره ثواب لري، لکه څوک چې پنځه کافران له مینځه یوسې، له سونی سره د شبعه مسلمان نکاح

ناروا ده، که چېری یوه سونې میرمن امیدواره وي، خبته يې ورځبری کړئ او نر ماشوم يې په نیزه ووھئ.» (داکتر شفا پس از هزار و چهار صد--- ۷۳۶)

له صفوی شاه اسماعیل نه وروسته صفوی شا طهماسب واک ته ورسبد، دی لا چې کله د هرات والي وه، نه یوازی افغانان د دوئ د ظلمونو او وژنو له ګواښ سره مخ وه (۱۵۲۴-۱۵۷۶)، بلکې د چکالۍ او قحطی له امله افغانان له داسې ستونزو او ګړاوونو سره مخ شول، چې ان خلکو د سپیانو او پشیانو غوبنې وڅورلې.

له یوی خوا هراتيانو او په توله کي افغانانو د شاه طهماسب د ظلمونو له کبله قرباني ورکوله او له بلې خوا د ده د عیاشي او لګښتونو، له کبله هم چې له افغانانو يې ملا ماتوونکي مالېيه راتولوله افغانان يې له سترګواښ سره مخ کړي وو.

«د ساري په توګه شهرزاده همایون د بابر زوي چې له افغان سوری شیر شاه نه (۱۵۴۰ ز) ماته وڅوره، د طهماسب دربار ته پناه راوړه، نو بیا د هرات والي امير خان دېرش اسونه چې د سرو زرو زینو نه يې درلود د ده د هرکلې لپاره تیار کړي ول، نو بیا یې خلور سوه توپونه، سل اوښان، د صفوی شاه اسماعیل توره او کمربند، خېمۍ، غالۍ، وربېشمېنې جامۍ، په لسکونو نور توکي چې د لکونو روپیو ارزښت يې درلود او دا تول څه د هرات د خلکو شتنمني وه له زرګونو جنګیالیو سره د بابر زوي همایون ته په واک کې ورکړل چې له افغان مشر سوری شیر شاه سره مقابله وکړي.» (افغانان له پارس نه تر هندوستانه ۳۵۱ مخ)

د طهماسب په زمانه کي هم چې کوم پاڅونونه وشول ، ده هم په دېري بېرحمى سونې پاڅون وال وڅل او کوم جنګي اسیران چې نیول شوي ول تول يې له تېغه تېر کړل ، یوازې هغه کسان ژوندي پاتې شول، چې هغوي له وېږي شېعه مذهب ملنۍ وه، د صفویانو پر وړاندې د پاڅون والو پزې او غورونه پېږي کیدل او بیا به يې پېږي خورل، شونډي به يې وړګندلې او بیا به يې وژل.

(هډاګه اثر ۳۵۳ مخ) «درروزگار شاه اسماعیل و طهماسب» نومي کتاب کي په داګه شوي، چې د یو تن ژبه يې له شوندو سره وګنډله او بیا یې خم کي واچوه او له یوه لور ځایه راوغورځاوه.» (ایران در روزگار اسماعیل و طهماسب ۳۷۲ مخ)

په صفوی دربار کي یو شمېر سري خواره هم روزل شوي ول، نو کله به چې «خپل دېښمان ونیول، نوموري به يې له پوسته کړل، په سیخ کي به يې وپېيل او په مزه مزه به يې خورل.» (افغانان له پارس ... ۳۵۴ مخ)

له طهماسب وروسته صفوی شاه عباس به چې شراب وڅنډ نو بیا به يې پاڅون وال له زندانه راووښتل، چې تر دېږدې سونیان او افغانان ول غورونه او پوزې به يې وړپړی کړل، دېګ ته به يې واچول، بیا به يې تناړه ته ورتېل وهل.

ده به د نېشي په مهال هغه بنسکلې او بنایسته نجونې، چې د پارس له بیلابیلو بنارونو دربار ته راوستی وي، نو بیا به يې په محفل کي بېباکي او مستې ورسره کولې.

په دې اړه دېرو څېرونکو لکه کروسنېکي، داکتر شفا (د پارس تاریخ کي)، تاریخ صفویه، سایکس sykes، جي، پې، نیت او په لسکونو څېرونکو، د صفویانو له ناوره کړو وړو پلو پور ته کریدي.

د ساري په توګه د صفویانو د ظلم او عیاشي په اړه په ځانګړې توګه، د صفوی شاه حسین د واکمنې په مهال، له بنکلوا او بنایسته نجونو شاهی مانې، سلطنتی حرمسراي او بیلابیل قصرونه ډک ول.

سرېږدې له دې چې له بنکلوا نجونو سره يې عیاشي او بېباکي کوله، څلوا میرمنو سره يې ناوره چلن هم کاوه او ان داسې تاوتریخوالی ډکي پېښې هم په شاهی مانېبیو او حرمسراي کي ترسره کېږي، چې بنځو او نجونو ته د ځغم ور نه وي.

د همدا دول ناوره پېښو په ترڅ کي، مخکي له دې چې صفوی طهماسب د خپلی میرمني پر وړاندې په کوم تاوتریخوالی لا سپوري کړي، د همغې بنځو له خوا ووژل شو.

صفوي شاه حسين خپلو مانيپيو کي چي په زرگونو بنکلی او پېمخي نجوني ساتلى، نو د هغۇئ د خدمت او چوپىر لپاره بى شېپتە زره خسى شوي غلامان گومارلى وو.

له پوي خوا د سلطنتي كورنى عياشى او بېباکى وو او له بلې خوا د دوئ بوكنۇنكى ئلمونه و چى د خپلى تولواكمى په بىلاپيلو سيمو کي چى بى شميره غمىزۇ تە لاره اواره كىرى و ترسە كېدل، چى مور د صفوی واكمۇنە ھە بېلگە يادولى شو، چى د «شېعە مذهب د خپرولو لپاره بى ۲۵۰ ززو په شاوخوا کي د سونى مذهب او د نورو اديانو پلويان ووژل».«

(سعيدي سيدجانى اي كوتە نشينان ۱۸۷ مخ د تهران خطى نسخى.)

كروسنسكى په ھغرىدە وايى، چى د صفوی شاه حسين په ھانگري حرم کي دېرش (۳۰) ھانگو گانى ھنگىدى، خو كە يو شمبىر اولادوھ په وركتوب کي مىرە شوي نە وي، شمبىر بە يى لا تر دى هم دېر واي.(كروسنسكى ۷۶ مخ)

- د افغانانو په بىلاپيلو سيمو کي له هرات نه راواخله تر سیستان او ھماگسى تر كندھار پوري ھاي ھاي د صفويانو پر وراندى پاخونونه كېدل، چى مور په دغە لېر کي شاه محمد كلاتى يادولى شو، چى له زابى نه تر غزنى پوري د توخۇ، ناصرو، هوتكو او د نورو تېرۇنو پر ملاپىر پاخۇن وکر. سلطان ملخى، سلطان حاجى عادل، بايى خان، شاه عالم خان، دولت خان او نور سيمە بىزە واكمۇن يادولى شو، چى د صفويانو او نورو حكمراڭانو د مذهبى فاشيزم پر وراندى پاخونونه وکرل. صفوی شاه حسين د دغۇ پاخونونو د خپلولۇ لپاره گرگىن كندھار تە واستوھ. ده كوبىنەن وکر چى د غلچىبو او اباداليانو تر مىنخ بى باوري رامىنخته كرى، خو ميرويىس خان نە بوازى د د موخۇ تر اغيز لاندى رانغى، بلکى كندھار بى د گرگىن لە شەرە ورگۈرە.

ھەھ مەھال چى صفوی شاه اسماعيل په ۱۵۰۲ کال په پارس ھباد کي د يوه تىنگ مذهبى حکومت بىنىتى كېشىد، نو بىيا بى د خلکو په مىنخ کي مذهب بىنىتىلەنە دى كچى تە ورسولە، چى لە يوي خوا بى خپلى سىياسى غوبىنتى په ولس ومنلى او له بلې خوا بىي مذهبى تر بىكى دومرە وپالى، چى نور مذاھب بىي پرى وگوابىل.

صفوي شاه اسماعيل قومى او مذهبى ترگىنى تە دومرە پراختىا او پرمختىا وروپىنلە، چى ان شېعە مذهب بىي ددولت رسمي مذهب كر او د نورو مذهبى پلويان او پېروان بىي دومرە وحېل، چى يايى د ھباد پرپىشىدلو تە ار كرل او يايى شېعە مذهب پرى وتپە.

دغە توند لاري مذهبى فاشيزم دومرە وده وکرە، چى سىياسى او مذهبى استبداد، په لورە كچە تولۇزنى تە لاره اواره كرە.

د ایران يوه نامتو لېكوال داکتىر شفا ھم د دى خبىرى پخلى كريدى او كاپلى بىي دى، چى شېعە مذهب د يوه دولتى مذهب په توگە، د مسلمانانو درى خليلە گان (ابو بكر صديق، حضرت عمر او حضرت عثمان) بىي كنئل او دغە تعصب دومرە پراخ شو چى صفويانو له عثمانى ترکى، د مىنخنى اسيا خان مېشتو سيمو او افغانستان سره خپلى ھر ارىخىزى ارىيکى تر يىنگلى كرى.

« د شاه اسماعيل په دربار كى يوه ملا په ھرگندو تىكۆخپل كتاب كى وکاپل، د يوه سنى وژل دومرە ثواب لرى، لکە د پىئۇ پوئى كاپرانو وژل، لە سونى سره نکاح ناروا دە، وينە تويونە مباح دە، مال بىي حلال او واجب دى، د اميتدواري سونى ميرمنى خېتە وخېرى او بىيا نارىنە اولاد پە چەپ ووژنى، د سونيانو پلورنە او پېرونە روا دە، ھە چى لە اسلامى ازادى بەر دى ...»[1]

په تولو اسلامي مذهبىونو کي، چى كوم اختلاف د صفوی شاه اسماعيل د واك په پېر کي رامىنخته شو د اسلام په تاريخ كى سارى نە لرى د پارس په ھباد کي، چى د اسلامى معرفت په نوم كوم بىنىتىنە رامىنخته شوي ول، لە مىنخە لارل.

د دغە مذهبى او سىياسى فاشيزم د تاوترىخوالى لە كبلە گورگانى بوشمبىر كورنى افغانستان، هندوستان، مىنخنى اسيا، ترکى او يو شمبىر نورو ھباؤنۇ تە كەدە شوي.

د صفوی اسماعیلی فرقی، چې کله سونی «خانقاوی» رنگی کړي نو پر خای د صفوی سوفیزم بنست کېښود، خپل مخالفین یې د تاوتریخوالی له امله دومره وڅل، چې یا خو یې په دی نیری کې په ژوندینې دوزخ وروښود، وي وژل، وي سوځول او یا یې ژوندی د اوسيپنې په د پنجرو کې وسائل، تر هغې چې ساه به یې ورکړه.

صفوی شاه اسماعیل په ۱۵۰۲ ز کال د خپل صفوی سلطنت لرى د شل زرو په شاوخوا کې د سوفی مسلمانانو په وژنه پېل کړه او حال دا چې «سونی سوفیزم» سوله بیزه بنه درلوده.

هغه وخت چې اسماعیلی بنست پالي مشهد ته روان شول، قزلباشانو په «طبسين» کې د اته (۸) زره سونیانو پر ستونی چاره راکارله او له تېغه یې تبر کړل.

دوئی مشهد سېپڅلی ګانه او هغه هم دومره ، چې یو وخت شاه عباس پڅله له اصفهان نه تر مشهد پوري دثواب په خاطردا لویه لاره پلې ووهله او زیارت ته یې ځان ورسوه.

صفوی شاه اسماعیل د خپل څواک او واک د پراختیا او پرمختیا لپاره په شعه مذهب کې داسی ملايان وروزل، چې د شعه مذهب فاشیزم ته یې لاره پرانسته.

«که څه هم سونی سوفیزم د لومري ټل لپاره په ۱۲ مه پېږي کې د «فراختایي» نا مسلمانانو پر ورلاندی، د مسلمانانو د یووالی په نوم د سو فيزم خوچښت د څوانانو د مذهبی احساساتو د پارولو لپاره مینځته راغي، چې په ختيځ کې د فراختایانو او په لويدیځ کې د عیسویانو پر ورلاندی ودرېږي». [2]

د سونی سوفیزم او د شاه اسماعیل شېعه سوفیزم توپیر په دی کې وو، چې صفوی شاه اسماعیل ته دا موهمه نه وه، چې څوک کاپر دی او څوک مسلمان، ده ته هغه څوک مسلمان وه، چې د شېعه مذهب لمانځنه یې کوله.

کله چې شاه اسماعیل صفوی د پارس هبود سیاسي، مذهبی او پوځي ستني پیاوړي کړي نو بیا یې په ۱۵۱۰ ز کال افغانستان ته پام واروه.

د هرات خلکو لا دمخه د شاه اسماعیل صفوی دېپراووخت د ظلم کيسی اورېډلي وي، چې د مذهبی فاشیزم او سیاسي تربګنۍ پر بنست ولاړ دي. ده یوازی په تبریز کې شل زره په شاوخوا کې خلک له تېغه تبر کړل، ان دا چې د سونیانو هدیري یې لوڅي کړي او د مرو هدوکي یې وسوځول.

«شاه اسماعیل قزلباش دا تول خلک یا په تبرونو نیمایي غوڅ کړل، د څنډ یې نسونه وروڅېل، په همدي تبریز کې له هدیرو نه د مرو هدوکي راووبېتل او د پري شوو سرونو سره یو ځای وسیحل...»[3]

صفوی جنګیالي له همدا ډول مذهبی تعصب او د سیاسي فاشیزم د تربګنۍ پر بنست افغانستان ته راننټل او شاه اسماعیل خپله پوځي اډه په هرات کې پیاوړي کړه او ورپسی بادګیس، فاریاب، میمنه، جوزجان، اندخوي، غرجستان، بلخ او نوري لوی ورپسی ولکه کړي او د «بېرم بېگ» تر څارنۍ لاندي راووستي او بیا یې د بدخشان د والي سلطان «اویس» واک تصدیق کړ.

پادشاه اسماعیل کوبنښ کاوه چې په لومري سر کي ازبك څواكونه په شا وتمبوی او دا ځکه چې ده ته نېړدي ګواښ هم دشیبانیانو وه، نو په همدي بنست یې له میرزا باير سره پوځي مرسته وکړه چې د ماورالنهر ازبکان وڅېي.

لومري سر کي میرزا باير ماورالنهر تر خپل واک او څواک لاندي راووست، ولی تر ډېره یې خپل واک ونه شو ژغورلى.

سامانیانو خپل تیت و پرک جنګیالي راتول کړل او په ۱۵۱۲ ز کال یې باير ته ماته ورکړه.

لرغونی افغانستا خلک چې له مخي سونیان ول او د صفویانو له مذهبی تاوتریخوالی نه دومره په تنګ راغلي وو، چې ازبك خانان او شیبانی وکمنان یې له دی نه غوره ګنل.

د هرات نه تر مروي او همغسي تر بلخ پوري هجه کيسه خوله په خوله شوپده، چي د صفوی شاه اسماعيل جنگياليو چي کله په مرو کي د محمد شيباني نوموري خورونو د خلکو کرکه يي راپاروله.

له محمود ساغر، چي د دې پېښي په ناسته کي حاضر وو، وايي د مرو د خورلو په موخه د شېعه صوفيانو شمېر دومره بېر شو، چي بو شمېر کسانو یو د بل پر وراندي چري ووبستلي.«[4]

هر خه ازبک مشرانو ته خرگند وو، نو ځکه يي د خلکو په ملاتړ او جانی بيګ په مشری بلخ ونيو او بیا تيمور سلطان مخ په هرات او سلطان عبيده الله مشهد ته ورننووت.

لكه څرنګه چي جانی بيګ صفوی حکمران کمال الدين محمود ووازه دارنګه تيمور سلطان هم دوه تنه صفوی سوفيان، د حافظ زین الدين د کسات او غچ اخستو په پلمه په دار وحړول.

ولي د دوي اوک لند مهاله وو، بېر زر صفوی څواکونو مشهد او هرات لاندي کرل، عبيده الله او تيمور سلطان بېرته ماورالنهر ته ستانه شول.

صفوي جنگياليو د تېر په څېر د درې سوه (۳۰۰) تنو په شاوخوا کي، چي د پاخون کوونکو مشران غوري شهاب الدين، فاسم کرخي او نور هم وو په دار وحړول او بیا به په کوڅو کي قزلباشان په داسي حال کي چي تبرونه په لاس او کڅوري به بي په اوږدو وي ګرځبدل او په لوړ اوږو به بي د اسلام درې تنه خليفه ګان کنڅل او خلک به بي ګواښل، چي د دوي کنڅلی بدرګه کري.

صفويانو د افغانستان په خلکو او د ايران په سونيانو دومره ظلمونه کريدي، چي له چنګيز او تيمور نه وروسته ددوئ تاوتریخوالی مذهبی ترهګرۍ، کرکي او د سياسي فاشیزم ساري لړ لیدلی کري.

خو له بدء مرغه بېر لړ تاریخپوهان پېژنو، چي د دوي د ناوره کرو ورو پخلي بي کريدي،ولي د صفوی پېر تاریخپوهانو، د دوي په تولیزو ناخوالو سترګي پتی کري او پردي پري اچولی دي.

د حبيب السير او احسن التاریخ له قوله، قزلباشانو یوازی په طبس کي اوه (۷۰۰۰) زره سونيان ووژل.

د احمد کسروي د خرگندونو پر بنستې: «په صفوی تاریخونو کي تل تر بېره بريده د شاه اسماعيل صفوی په ناسمو کرو ورو، په ځوروونو او خونرېيو وژنو پرده غورولي ده، نه یوازي تاریخپوهانو، بلکي د صفوی پېر «فقی» پوهانو هم پري سترګي پتی کري دي.»[5]

له مشهد، تبريز او هرات نه وروسته، چي دغه مهال شاه اسماعيل صفوی هم په مشهد کي صفویانو د ازبكانو د ماتي په موخه د افغانستان نورو سیمو، اندخوي، فاریاب او د افغانستان یو شمېر نورو شمالی سیمو ته مخه کړه.

د دوي د خونرېيو یرغلونو په ترڅ کي، چي د افغانستان په شمال کي به کوم تن چي د رپوت له مخی د دوي پري شک کپدې د کورنۍ غږي بي تر ګواښل لاندي ونیول چي هجه تن ورپه ګوته کري.

که د کورنۍ غړو ته به معلوم نه وه چي پلار او یاد کورنۍ بل خواخورنې بي چېرته دی؟ نو بیا به بي د بدنه غږي تری پریکول، سترګي به بي تری ووبستلي او کورنېو بشئو او میرمنو ته به بي داسي سزاوی ورکولی، چي د بشريت په تاریخ لړ ساري لري.

د صفویانو وحشت دي کچي ته رسیدلی وه، که کوم شېعه عالم به ووپل، چي د سونيانو دغه ډول تولوزنه په اسلام کي ځای نه لري نو هم وژل کپدې.

د ساري په توګه کله چي په ۱۵۱۰ ز کال کي صفوی شاه اسماعيل هرات لاندي کر، نو د شافعی مذهب یو ستر عالم، چي فريد الدين تقذاري نومېده او خلکو به شيخ الاسلام ګانه د شاه اسماعيل له خوا په یوه ګن شمېر سیمه کي په دار وحړول شو او بیا په یوه هجه مری وسوخو.

«شاه اسماعیل په جګرو کي د شیعه مذهب د خپرولو په موخه دوه سوه پنځوس (۲۵۰) زره سونی او د نورو مذهبونو پلوی مسلمانان ووژل شول.» [6].

د هرات خلک نه يوازي د شاه اسماعیل صفوی د جنگیالیو د ګوابن قرباني وو، بلکې د ماورالنهر ازبکانو، شیبانیانو او د تیموری گورگانیانو له خوا هم وڅل شول اود هغوي له لاسه یې هم بنه ورځ نه درلوده.

د افغانستان وګړي د تاریخ په دغه پېر کي د صفویانو، شیبانیانو او بابریانو د ټواکونو له خوا ګوابنل کېدل. د همدغو غمیزو په لر کي یوه بله خواشینوونکي پېښه د هرات له زندان نه د کندهار د پخوانی والي شجاع بیک ذوالنون تېښه وه.

صفوی شاه اسماعیل بیا خپل خونری پوچ هرات ته واستو او امر یې وکر، چې چا هم د شجاع بیک په خوشی کولو کي مرسته کړي وي، باید ووژل شي.

په همدي پلمه (۱۵۱۲ ز کال) فرلباشانو هم بنار چور کړ او هم یې د هرات خلکو ته د سر او مال درانه زیانونه واړول او بیا یې سپارښته وکړه، چې کندهار ته مخه کړي او شجاع بیک، چې هر چېرته وي باید له مینځه لار شي.

بل لور ته د هېواد په مرکز او شمال کي د غرجستان او چختران خلکو د میرزا محمد زمان او اميراردو شاد صفوی دولت پر ضد پاڅون وکړ.

سره د دي چې صفوی شاه اسماعیل یو شمېر ټواکونه کندهار ته لېږلې وو او یو څه لښکر یې له ځان سره خپلی پلازمېنی تبریز ته ولېردوو، خو بیا هم د ۱۵۱۴ ز کال پاڅون له ماتې سره مخ شو.

سلطان شاه اسماعیل له هغې وېږي، چې په ۱۵۱۳ کال یې په اذربایجان کي د سلطان سليم عثمانی له لاسه ماته وڅوره او له خپل پلاز تبریز نه وتنېښد، نو ټکه یې خپل روی طهماسب د مشهد، نیشاپور، هرات او په توله کي د افغانستان د شمال لويدیخی سیمو والي وناکه او یادی سیمی د خراسان په نوم ونومولی (۱۵۱۵ ز کال) او خپل ولیعهد بي هلتنه واستو.